

ДО 80-РІЧЧЯ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ І НАМН УКРАЇНИ, ПРОФЕСОРА В.П. ШИРОБОВОКА

Наведено біографічні дані й творчий доробок видатного українського мікробіолога В.П. Широбокова – доктора медичних наук, академіка НАН та НАМН України, професора, чия трудова діяльність нерозривно пов'язана протягом 57 років з Національним медичним університетом імені О.О. Богомольця, 42 з яких – у статусі завідувача кафедри.

На 5 квітня 2022 р. припав ювілейний день народження Широбокова Володимира Павловича – відомого вченого, талановитого вчителя, провідного мікробіолога, організатора вітчизняної вищої медичної освіти, завідувача кафедри мікробіології, вірусології та імунології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, академіка НАН та НАМН України.

Народився Володимир Павлович у м. Ханті-Мансійську Тюменської області через 10 років після того, як його дід, професор-біолог Кам'янець-Подільського, а згодом Київського університетів, Нестор Теодорович Гаморак був заарештований в 1932 р. як український націоналіст у справі «процесу СВУ» і відправлений в заслання. Згодом у Сибір відправилася і дружина професора Осипа Олександрівна з малолітньою донькою. Після реабілітації Н.Т. Гаморака, в час хрущовської відлиги, вже сім'я Гамораків-Широбокових повертається до Києва.

В.П. Широбоков, будучи на той час студентом-третьокурсником Свердловського медичного інституту, перево-

диться у Київський медичний інститут (нині – Національний медичний університет імені О.О. Богомольця), який закінчив з відзнакою у 1965 р. Під час навчання був членом студентських наукових гуртків при кафедрах біології, біохімії, патологічної фізіології та мікробіології. Великий вплив на формування лікарського світогляду Володимира Павловича на той час мав завідувач кафедри мікробіології, доктор медичних наук, професор Сергій Степанович Дяченко (1898-1992), під керівництвом якого захистили дисертації понад 60 кандидатів і докторів наук. Саме з цим напрямком і пов'язав своє життя В.П. Широбоков.

В 1965-1967 рр. він вже навчався в аспірантурі при кафедрі мікробіології КМІ, яку достроково завершив захистом кандидатської дисертації на тему «Експериментальне вивчення деяких питань молекулярної біології вірусів Коксакі». У 1977 р. захистив докторську дисертацію на тему «Порівняльне вивчення біологічних властивостей вірусів Коксакі та їх селекціонованих варіантів». У 1980 р. він отримав наукове звання професора. З 1965 р. й до сьогодні працює на кафедрі мікробіології (нині – кафедра мікробіології, вірусології та імунології): аспірант, асистент, доцент, професор, завідувач кафедри. Володимир Павлович очолює одну з провідних кафедр мікробіології України вже понад 42 роки.

В.П. Широбоков є відомим вченим і педагогом у галузі медичної мікробіології та вірусології, в якій протягом багатьох років розвиває фундаментальні й прикладні напрямки.

Проблеми ентеровірусології. Відкрите явище генетичної дисоціації ентеровірусів під час репродукції їх в клітині, описано особливості ентеровірусних дисоціантів, ряд робіт спрямовано на клініку, розкриття патогенезу ентеровірусних захворювань, здійснено цілу серію досліджень санітарно-вірусологічного напрямку. Його наукова лабораторія мала статус першої в Україні референс-лабораторії з ідентифікації вірусів поліомієліту, а Володимир Павлович був головою сертифікаційної комісії з ліквідації поліомієліту на території України за програмою ВООЗ.

Проблемам мікробної екології людини, створення нових пробіотичних препаратів. Учений всебічно розвиває вчення про мікробіом людини, корекцію дисбіозів за допомогою оригінальних пробіотиків та ентеросорбетів. Здійснено пріоритетні дослідження щодо взаємодії представників мікробіому і вірому кишечнику з патогенними мікроорганізмами в умовах дисбіозу. Доведено можливість регулюван-

ня цих процесів за допомогою антибіотиків та ентеросорбентів.

Вивчення взаємодії вільноживучих амеб з патогенними і сапрофітними мікроорганізмами, включаючи вірусні агенти.

Вивчення проблеми тривалого зберігання мікроорганізмів з використанням різних носіїв.

Здійснюються дослідження антимікробної активності нових синтетичних адамантанових сполук та ароматичних спиртів щодо патогенних бактерій, грибів і вірусів. Знайдено активні речовини, на які отримано ряд патентів.

Проблеми антибіотикорезистентності. Здійснюються дослідження можливості використання бактеріофагів до антибіотикорезистентних бактерій ESKAPE-групи, які мають перспективи клінічного використання.

За період з 1978 по 2022 рр. під керівництвом та за наукового консультування академіка В.П. Широбокова підготовлено і захищено 11 докторських і 27 кандидатських дисертацій за спеціальностями «вірусологія» та «мікробіологія». Творчий доробок Володимира Павловича складає понад 500 наукових праць, зокрема 8 підручників для студентів медичних ВНЗ, 42 навчальні посібники, 14 різнонаправлених монографій, 50 патентів та авторських свідоцтв.

Одночасно із плідною науковою діяльністю Широбоков В.П. виконував потужну організаторську роботу: в період з 1986 по 1990 рр. займав посаду декана І лікувального факультету, а вже в 1990 р. був призначений проректором з навчальної роботи Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (по 2003 р.). Цей період позначився його участю в організації нових структур і факультетів Університету (факультет іноземних студентів, факультет Чернігівського філіалу, факультет підготовки лікарів для Збройних сил України, фармацевтичний факультет, фармацевтичний факультет заочної форми навчання, медико-психологічний факультет, міжвишівський факультет на базі НТУУ «Київський політехнічний інститут» і НМУ ім. О.О. Богомольця), кафедр, навчально-науково-виробничих комплексів, першого в державі Українського медичного ліцею. Широбоков В.П. був головою Центральної навчально-методичної комісії (ЦНМК) з мікробіології при МОЗ СРСР, а пізніше, після здобуття незалежності України, – керівником опорної кафедри (саме на них покладалися обов'язки ЦНМК до 2018 р.).

Поряд з цим, у 1993 р. Володимир Павлович був обраний членом-кореспондентом АМН України, у 1996 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Вже у 2003 р. Широбокова обирають академіком НАН України за спеціальністю «мікробіологія, вірусологія», а у 2012 р. – академіком НАМН України за спеціальністю «мікробіологія, вірусологія».

Нагороджений орденом «За заслуги III ступеня» (2002 р.), медаллю Академії медичних наук України «За визначні досягнення в галузі медицини та у зв'язку з 10-річ-

ччя Академії медичних наук України» (2003), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2005), орденом Української Православної Церкви Рівноапостольного Князя Володимира III ступеня (2006), відзнакою Національної академії наук України «За підготовку наукової зміни» (2012), відзнакою Національної академії наук «За наукові досягнення» (2013), орденом «За заслуги II ступеня» (2016), Почесною грамотою МОЗ України (2012 та 2021) та ін. Він є почесним професором Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського (2012 р.), почесним професором Інституту мікробіології та імунології ім. І.І. Мечникова (2012 р.), лауреатом премії ім. акад. І.М. Блохіної Російської Академії медико-технічних наук (2001 р.) та лауреатом премії ім. Д.К. Заболотного НАН України (2016 р.).

Широбоков В.П. був багаторічним головою проблемної комісії з мікробіології і вірусології МОЗ та НАМН України (до моменту ліквідації цієї інституції), головним позаштатним спеціалістом з мікробіології та вірусології МОЗ України (до моменту ліквідації цієї інституції), членом Національного агентства з якості вищої освіти (НАЗЯВО) першої каденції. На сьогодні він є членом Національного комітету при МОЗ України з ліквідації поліомієліту, членом Комісії з біобезпеки та біологічного захисту при РНБО України, членом експертної ради ДАК України «Профілактична медицина», членом редакційних рад ряду фахових журналів.

Щиро вітаємо Володимира Павловича з ювілеєм, бажаємо міцного здоров'я йому та його рідним і близьким, благополуччя, успіхів, здійснення усіх планів і бажань!

Колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, учні, колеги, друзі; редакція всеукраїнського науково-практичного медичного журналу «Інфекційні хвороби».

TO THE 80TH ANNIVERSARY OF THE ACADEMICIAN OF THE NAS OF UKRAINE AND NAMS OF UKRAINE, PROFESSOR V.P. SHYROBOKOV

SUMMARY. Biographical data and creative work of V.P. Shyrobokov – doctor of medical sciences, academician of the National Academy of Sciences and the National Academy of Sciences of Ukraine, whose work has been inextricably linked for 57 years with O.O. Bohomolets National Medical University, 42 years of which in the status of head of the department.

Конфлікт інтересів: немає.

The author has no conflict of interest to declare.

Отримано 03.05.2022 р.